

Mr Mark Isherwood AS
Cadeirydd y Pwyllgor
Cyfrifon Cyhoeddus a
Gweinyddiaeth Gyhoeddus

1 Cwr y Ddinas / 1 Capital Quarter
Caerdydd / Cardiff
CF10 4BZ
Tel / Ffôn: 029 2032 0500
Fax / Ffacs: 029 2032 0600
Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Cyfeirnod: AC388/caf
Dyddiad cyhoeddi: 19 Hydref 2023

Annwyl Mark

Trefniadau cyflenwi ar gyfer absenoldeb athrawon: gwaith dilynol 2023

Rwy'n ysgrifennu i rannu canfyddiadau fy ngwaith dilynol ar drefniadau cyflenwi ar gyfer absenoldeb athrawon. Cyhoeddais fy adroddiad blaenorol ym mis Tachwedd 2020, a oedd ynddo'i hun yn waith dilynol wedi i'm rhagflaenydd gyhoeddi adroddiad yn 2013.

Yn 2020, deuthum i'r casgliad canlynol: Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau i gefnogi staff cyflenwi, mynd i'r afael ag achosion sylfaenol absenoldeb athrawon o'r ystafell ddosbarth, gwella trefn rheoli absenoldeb a mynd i'r afael â rhai pryderon allweddol ynghylch contractau asiantaeth. Fodd bynnag, mae bylchau mewn data yn golygu ei bod yn dal yn anodd dweud a yw rhai o'r camau hyn yn cael yr effeithiau a fwriedir.'

Ni chynhaliodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus blaenorol ymchwiliad manwl i'r pwnc hwn. Ym mis Mai 2021, darparodd Llywodraeth Cymru ymateb i'm dau argymhelliad gan dderbyn y ddau yn rhannol.

- Yr argymhelliad cyntaf oedd 'sichrau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion'. Roedd hyn yn cynnwys atgyfnerthu pwysigrwydd rheoli absenoldeb staff yn effeithiol, bod â mesurau llwyddiant tymor hwy, a chydweithio ag asiantaethau eraill ar hyfforddiant ac adnoddau. Roedd hefyd yn cynnwys deall a oedd ysgolion yn gallu trefnu digon o staff cyflenwi yng

nghyd-destun y galwadau a oedd yn dod i'r amlwg ar y pryd ac, ar gyfer ysgolion cyfrwng Cymraeg a phynciau penodol, prinder presennol athrawon cyflenwi.

- Roedd yr ail argymhelliad yn mynd i'r afael â'r fframwaith caffael cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth mewn addysg. Roedd y fframwaith a oedd ar waith ar y pryd yn mynd i'r afael â llawer o bryderon a fynegwyd ynghylch trefniadau contractio blaenorol. Fodd bynnag, roedd ei gyfradd isafswm cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi'n debygol o roi pwysau ar gyllidebau ysgolion. Roedd yr argymhelliad yn ymwneud â hyrwyddo a defnyddio'r fframwaith a'r trefniadau monitro i sicrhau bod gwaith yn cael ei wneud o fewn disgrifiadau rôl.

Rwy'n ystyried bod nawr yn amser da i asesu cynnydd a hynny am y rhesymau canlynol:

- Ym mis Mawrth 2021, cyhoeddodd y Pwyllgor Deisebau adroddiad ar ei ymchwiliad i ddeiseb 'Rhoi Chwarae Teg i Athrawon Cyflenwi'. Gwnaeth bedwar argymhelliad, yr oedd rhai ohonynt yn adleisio fy rhai innau. Gan ffafrio datrysiad yn y sector cyhoeddus, argymhellodd y Pwyllgor y dylai Llywodraeth Cymru roi ystyriaeth bellach i drefniadau amgen ar gyfer cynorthwyo ysgolion i ddod o hyd i athrawon cyflenwi a'u cyflogi. Roedd y dewisiadau amgen a awgrymwyd yn cynnwys cyflogi'n uniongyrchol a chyflwyno trefniadau cyflenwi canolog neu ranbarthol.
- Yn ei Rhaglen Lywodraethu ar gyfer 2021-2026, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i ddatblygu model cynaliadwy ar gyfer darpariaeth athrawon cyflenwi sydd â gwaith teg yn ganolog iddo. Mae contract wedi'i osod i gefnogi Pwll Cyflenwi Cenedlaethol newydd Cymru a fydd yn cael ei gyflwyno o hydref 2023.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i Gorff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru (IWPRB) adolygu telerau ac amodau athrawon cyflenwi. Yn flaenorol, dywedodd Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru y byddai goblygiadau sylweddol o ganlyniad i gynnwys contractwyr unigol ac asiantaethau o fewn cylch gwaith y Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol (Cymru). Bydd adroddiad Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru, a ddisgwyllir ym mis Rhagfyr 2023, yn bwrw golwg ar athrawon cyflenwi sy'n cael eu cyflogi'n uniongyrchol gan ysgolion ac awdurdodau lleol. Ni fydd yn cynnwys y mwyafrif o'r athrawon cyflenwi sy'n cael eu cyflogi'n bennaf gan asiantaethau.
- Yn ystod ein gwaith, roedd Llywodraeth Cymru wedi bod yn caffael contract fframwaith cenedlaethol newydd ar gyfer athrawon cyflenwi a staff dros dro eraill yn barod ar gyfer blwyddyn academaidd 2023/24.

Mae ein dull archwilio wedi cynnwys cyfweiliadau â swyddogion Llywodraeth Cymru, Cyngor y Gweithlu Addysg, a chynrychiolwyr athrawon cyflenwi. Fe wnaethom adolygu ystod o ddogfennau polisi Llywodraeth Cymru ynghyd â'i hymateb i argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol a rhai'r Pwyllgor Deisebau. Fe wnaethom ddadansoddi data gwariant perthnasol ac ystyried cwrpas y contract fframwaith cenedlaethol newydd, er nad ydym wedi archwilio manylion y trefniadau caffael. Fe wnaethom hefyd gyhoeddi arolwg byr yn gofyn am farn cyfarwyddwyr addysg awdurdodau lleol, gan gael saith ymateb.

Er bod y llythyr hwn yn nodi canfyddiadau allweddol o'n gwaith dilynol lefel-uchel, nid ydym wedi bwriadu iddo fod yn gofnod cynhwysfawr o ddatblygiadau cyffredinol yn y maes hwn ers fy adroddiad blaenorol.

Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed, rwyf wedi dod i'r casgliad bod Llywodraeth Cymru wedi cymryd ystod o gamau gweithredu perthnasol mewn ymateb i'm hargymhellion yn 2020 a dderbyniodd gan mwyaf. Fodd bynnag, gan adlewyrchu materion tebyg i'r rhai a godwyd yn fy adroddiad blaenorol, mae bylchau mewn data, er enghraifft ar y niferoedd sy'n manteisio ar gyfleoedd dysgu proffesiynol, diffyg gwerthuso hyd yma a diffyg darlun clir o'r hyn sy'n gyfystyr ag ansawdd da a chyflenwad digonol ar draws y system addysg, yn golygu nad yw'n glir a yw'r holl gamau gweithredu wedi bod yn effeithiol. Mae'r pwyntiau bwled isod yn crynhoi fy nghanfyddiadau.

- Ar sicrhau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion:
  - Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyhoeddusrwydd i'w chanllawiau ar reoli presenoldeb y gweithlu ysgolion ac wedi gwella'r fethodoleg ar gyfer casglu data ar absenoldeb oherwydd salwch ymhlith athrawon ond nid oes data o hyd ar gyfraddau absenoldeb am resymau eraill.
  - Yn y pen draw, ysgolion sy'n gyfrifol am sicrhau bod trefniant cyflenwi ar gael yn yr ystafell ddosbarth ac am ansawdd yr addysgu, ond nid yw Llywodraeth Cymru wedi nodi sut y bydd yn gwybod a yw ei champau gweithredu ategol hi ei hun yn effeithiol.
  - Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau i ddarparu mynediad at gyfleoedd dysgu proffesiynol ar gyfer athrawon cyflenwi a staff cyflenwi ond nid oes data ar y niferoedd sy'n manteisio arnynt nac effaith hynny.
  - Mae adroddiadau o hyd am brinder darpariaeth gyflenwi addas mewn rhai ardaloedd, pynciau ac mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg, tra bo nifer yr athrawon cyflenwi cofrestredig ar y cyfan wedi gostwng.

- Ar y contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth mewn addysg a datblygiadau ehangach perthnasol:
  - Er nad yw wedi sefydlu unrhyw drefn fonitro systematig, ers mis Hydref 2020 nid yw Llywodraeth Cymru wedi cael gwybod am unrhyw achosion lle gofynnwyd i athrawon cyflenwi neu staff cyflenwi eraill weithio y tu allan i'w rôl a hysbysebwyd ac mae wedi atgyfnerthu ei disgwyliadau.
  - Mae'r defnydd o'r contract fframwaith cenedlaethol wedi cynyddu ychydig o gyfradd a oedd eisoes yn uchel, felly mae mwy o drefniadau cyflenwi'n cael budd o'i ofynion diogelu a chyflogaeth.
  - Gwariodd ysgolion ac awdurdodau lleol £101 miliwn ar staff asiantaeth mewn addysg trwy'r contract fframwaith yn 2022-23. Roedd hyn ychydig dros 10% yn fwy mewn termau real nag yn 2021-22 a thros dair gwaith yn fwy nag yn 2018-19 o dan y contract blaenorol.
  - Mae cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi sy'n gweithio trwy asiantaeth wedi cynyddu, gyda'r gyfradd ddyddiol isaf ar gyfer athrawon cyflenwi a gyflogir trwy'r contract yn codi i £152 ym mis Mai 2023.
  - Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu contract fframwaith cenedlaethol newydd, gan adeiladu ar drefniadau 2019/20 – 2022/23 ond gyda gwelliannau pellach yn yr arlwy dysgu proffesiynol a threfniadau diogelu cyflogaeth.
  - Mae cynrychiolwyr athrawon cyflenwi'n ofalus obeithiol ynghylch opsiwn newydd Llywodraeth Cymru i ysgolion ac awdurdodau lleol gyflogi athrawon cyflenwi'n uniongyrchol trwy Bwll Cyflenwi Cenedlaethol Cymru sy'n cynnig mynediad at y gronfa bensiw athrawon, ond nid yw'n hysbys faint sy'n debygol o fanteisio ar yr opsiwn, a bydd costau'n uwch nag ar hyn o bryd.

Mae **Atodiadau 1 a 2** yn rhoi rhagor o fanylion ac mae **Atodiad 3** yn cynnwys rhywfaint o ddadansoddiad ariannol ategol. Nid wyf yn cyflwyno argymhellion penodol pellach i Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, byddwn yn disgwyl y bydd Llywodraeth Cymru'n parhau i fonitro'r defnydd o'i contract fframwaith a'i effeithiolrwydd yn ogystal â gwerthuso'r opsiwn newydd i gyflogi athrawon cyflenwi'n uniongyrchol i sicrhau ei fod yn effeithiol i ysgolion ac athrawon cyflenwi. Yn yr un modd, byddwn yn disgwyl i Lywodraeth Cymru adolygu effeithiolrwydd ei harlwy dysgu proffesiynol a'r Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol mewn perthynas ag athrawon cyflenwi a staff cyflenwi eraill. Hefyd, rwy'n dal i gredu y

byddai o werth pe bai Llywodraeth Cymru'n disgrifio sut y byddai trefniadau cyflenwi a chapasiti o ansawdd da'n edrych yn y system addysg.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg.

Yn gywir

ADRIAN CROMPTON
Archwilydd Cyffredinol Cymru

cc. Jayne Bryant AS, Cadeirydd – Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Atodiad 1: Sicrhau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion

- 1 Mae'r atodiad hwn yn darparu ein hasesiad o gynnydd yn erbyn y cyntaf o'r argymhellion yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol yn 2020¹.

Yn 2020, fe wnaethom argymell bod Llywodraeth Cymru'n gwneud y canlynol:

- Atgyfnerthu yn ei phroses o ddatblygu a gweithredu polisi bod rheoli absenoldeb staff mewn modd effeithiol yn hanfodol er mwyn sicrhau canlyniadau cadarnhaol i ddysgwyr.
- Nodi mesurau llwyddiant tymor hwy clir er mwyn barnu'r cynnydd o ran gwella ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi.
- Gweithio gyda Chyngor y Gweithlu Addysg, consortia addysg rhanbarthol ac asiantaethau i hyrwyddo'r hyfforddiant a'r adnoddau sydd ar gael i athrawon cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu, yn arbennig yn rhan o'i gwaith o baratoi'r proffesiwn addysgu ar gyfer cyflwyno gwelliannau i'r cwricwlwm o fis Medi 2022.
- Egluro a all ysgolion drefnu digon o staff cyflenwi i ryddhau staff i baratoi ar gyfer cyflwyniad y cwricwlwm newydd o fis Medi 2022, yn ogystal ag ymateb i alwadau sy'n deillio o bandemig y coronafeirws. Mae hyn yn arbennig o bwysig ar gyfer ysgolion cyfrwng Cymraeg a phynciau lle mae prinder athrawon cyflenwi eisoes.

- 2 Derbyniodd Llywodraeth Cymru bwyntiau un, tri a phedwar yn ein hargymhelliad. Ni dderbyniodd bwynt 2 yn llawn. Dywedodd y byddai rhoi'r argymhelliad hwn ar waith ar y cyfan yn cael ei gyflawni trwy ddatblygu polisi parhaus ac yn y dyfodol ar ddysgu proffesiynol ac Addysg Gychwynnol i Athrawon (AGA), y Cyfrifiad Blynyddol o'r Gweithlu Ysgolion (SWAC), ac arolwg gweithlu Cyngor y Gweithlu Addysg (CGA). Tynnodd sylw hefyd at y cyllid ychwanegol yr oedd yn ei ddarparu ar gyfer ysgolion i recriwtio staff ychwanegol i reoli'r ymateb i COVID-19.

---

¹ Archwilydd Cyffredinol Cymru, [Trefniadau Cyflenwi ar gyfer Absenoldeb Athrawon: Gwaith Dilynol](#), Tachwedd 2020

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyhoeddusrwydd i'w chanllawiau ar reoli presenoldeb y gweithlu ysgolion ac wedi gwella'r fethodoleg ar gyfer casglu data ar absenoldeb oherwydd salwch ymhlith athrawon ond nid oes data o hyd ar gyfraddau absenoldeb am resymau eraill

- 3 Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym ei bod yn bwriadu atgyfnerthu wrth ddatblygu a gweithredu polisi bod rheoli absenoldeb staff yn effeithiol yn hanfodol i sicrhau deilliannau cadarnhaol i ddysgwyr. I'r perwyl hwn, mae wedi rhoi cyhoeddusrwydd i'w chanllawiau anstatudol ar reoli presenoldeb y gweithlu ysgolion yn effeithiol² yn 'Dysg', ei newyddlen ar gyfer y gymuned addysg. Roedd Llywodraeth Cymru wedi diweddarau'r canllawiau ym mis Chwefror 2020 yn rhannol i adlewyrchu newidiadau a ddeilliodd o'r contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth mewn addysg a gyflwynwyd ym mis Medi 2019. Bydd angen iddi ystyried a oes angen diweddarau'r canllawiau i adlewyrchu'r contract fframwaith newydd o fis Medi 2023 a newidiadau eraill (gweler **paragraffau 38-47**). Diweddarwyd gwybodaeth i athrawon cyflenwi ar ei phlatform digidol ar gyfer ysgolion a gweithwyr addysg proffesiynol (Hwb) ym mis Gorffennaf 2023 i gynnwys gwybodaeth am Bwll Cyflenwi Cenedlaethol newydd Cymru a fframwaith 2023/24 – 2025/26.
- 4 Mae Llywodraeth Cymru wedi annog awdurdodau lleol ac ysgolion i ddefnyddio'r contract fframwaith ar gyfer staff asiantaeth, gan amlygu ei ofynion o ran diogelu ac ansawdd a buddion cyflogaeth, gan gynnwys isafswm cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi (gweler **paragraff 34**). Mae pob awdurdod lleol yn ei ddefnyddio i ryw raddau er mai ychydig iawn o ddefnydd ohono y mae dwy ardal – Ynys Môn a Gwynedd – yn ei wneud (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 2**). Mae ysgolion yn y ddwy ardal hyn wedi parhau i gyflogi athrawon cyflenwi'n uniongyrchol o bwll o staff a weinyddir gan yr awdurdod lleol.
- 5 Mae ein hadroddiadau blaenorol wedi amlygu'r diffyg gwybodaeth am gyfraddau absenoldeb athrawon o'r ystafell ddosbarth am resymau heblaw salwch. Mae hyn yn parhau i fod yn wir.

---

² Llywodraeth Cymru, [Rheoli presenoldeb gweithlu ysgolion yn effeithiol](#), Dogfen ganllawiau rhif: 258/2020, Chwefror 2020

- 6 O 2020/21, fe wnaeth Llywodraeth Cymru wella'r fethodoleg ar gyfer casglu data ar absenoldeb oherwydd salwch, gan ehangu cwmpas y data yr oedd yn ei gasglu³. Mae'r drefn adrodd bellach ar sail blwyddyn academiaidd hefyd yn hytrach na blwyddyn galendr. Mae'r newidiadau hyn yn golygu na allwn gymharu data ar absenoldeb athrawon oherwydd salwch yn uniongyrchol o 2020/21 ymlaen â blynyddoedd cynharach. Mae data ar gyfer 2021/22⁴ yn dangos bod absenoldeb oherwydd salwch yn uwch yn 2021/22 nag oedd yn 2020/21 ar sawl dangosydd. Er enghraifft:
- Yn 2021/22, cafodd 39,000 o gyfnodau o absenoldeb oherwydd salwch naill ai eu hagor neu eu cau. Mae hyn yn fwy na dwywaith cymaint ag yn 2020/21 (17,475).
  - Yn 2021/22, cymerodd 65.2% o athrawon o leiaf un cyfnod o absenoldeb oherwydd salwch. Unwaith eto, mae hyn yn uwch nag yn 2020/21 (40%).
  - Yn 2021/22, collodd 8.3% o athrawon fwy nag 20 niwrnod gwaith o ganlyniad i absenoldeb oherwydd salwch, i fyny o 5.5% yn 2020/21.
  - Yn 2021/22, collwyd cyfartaledd o 12.8 o ddiwrnodau gwaith am bob athro/athrawes a gymerodd absenoldeb, i fyny o 11.9 yn 2020/21.
- 7 Fodd bynnag, rhaid cymryd gofal wrth ddehongli unrhyw duedd gan bod blwyddyn academiaidd 2020/21 yn annodweddiadol oherwydd effaith pandemig COVID-19. Er enghraifft, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi, cyn y pandemig, ac o dan y trefniadau casglu data blaenorol, bod y ffigwr

---

³ Yn flaenorol, roedd ffigyrau'n seiliedig ar gasglu data cyfanredol gan awdurdodau lleol. Daw'r ffigyrau diweddaraf o'r Cyfrifiad Blynyddol o'r Gweithlu Ysgolion. Maent yn defnyddio data a gedwir trwy gydol y flwyddyn mewn systemau Adnoddau Dynol/cyflogres. Maent hefyd bellach yn cynnwys data gan ysgolion sydd wedi optio allan o gytundebau lefel gwasanaeth ar gyfer y gyflogres a/neu Adnoddau Dynol gyda'u hawdurdod lleol. Gweler Llywodraeth Cymru, [Data'r Cyfrifiad Blynyddol o'r Gweithlu Ysgolion: gwybodaeth gefndir a gwybodaeth am ansawdd a methodoleg](#), Gorffennaf 2023.

⁴ Gweler Llywodraeth Cymru, [Canlyniadau Cyfrifiad Gweithlu Ysgolion: ym mis Tachwedd 2022](#), Gorffennaf 2023, a StatsCymru, [Absenoldeb athrawon trwy salwch \(SWAC\)](#) a ddiweddarwyd ddiwethaf ym mis Gorffennaf 2023.

ar gyfer cyfran yr athrawon a gymerodd o leiaf un cyfnod o absenoldeb oherwydd salwch y flwyddyn yn amrywio rhwng 61.1% a 62.1% yn y tair blwyddyn galendr rhwng 2017 a 2019.

Yn y pen draw, ysgolion sy'n gyfrifol am sicrhau bod trefniant cyflenwi ar gael yn yr ystafell ddosbarth ac am ansawdd yr addysgu, ond nid yw Llywodraeth Cymru wedi nodi sut y bydd yn gwybod a yw ei chammau gweithredu ategol hi ei hun yn effeithiol

- 8 Ni dderbyniodd Llywodraeth Cymru ein hargymhelliad yn llawn ynghylch pennu rhai mesurau llwyddiant eglur dros y tymor hwy y gellir eu defnyddio i farnu'r cynnydd o ran gwella ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi. Ei rhesymeg oedd mai mater i arweinwyr ysgolion unigol yw mesur ansawdd neu allu staff ysgolion (yn aelodau o staff parhaol a thros dro)⁵. Fodd bynnag, disgrifiodd ymateb Llywodraeth Cymru sut yr oedd yn bwriadu mynd i'r afael â phrinderau, meithrin capasiti, a hybu ansawdd. Mae wedi cefnogi ysgolion ac awdurdodau lleol, er enghraifft trwy gyhoeddi canllawiau, rheoli a datblygu'r contract fframwaith, a darparu mynediad at ddysgu proffesiynol ar gyfer staff cyflenwi.
- 9 Rydym yn deall y gwahanol gyfrifoldebau am ddarparu athrawon cyflenwi a sicrhau ansawdd, ond rydym yn dal i gredu y byddai'n werth i Lywodraeth Cymru ddisgrifio sut y byddai trefniadau cyflenwi a chapasiti o ansawdd da'n edrych ar draws y system addysg. Byddai hyn yn ei gwneud yn bosibl craffu ar effeithiolrwydd a gwerthuso effeithiolrwydd ei gweithredoedd o ran cyflawni'r canlyniadau a ddymunir.

---

⁵ Mae Llywodraeth Cymru yn gwahaniaethu cyfrifoldebau addysg ar draws tair haen. Llywodraeth Cymru, [Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl, Cynllun Gweithredu 2017-21, Medi 2017.](#)

Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau i ddarparu mynediad at gyfleoedd dysgu proffesiynol ar gyfer athrawon cyflenwi a staff cyflenwi ond nid oes data ar y niferoedd sy'n manteisio arnynt nac effaith hynny

- 10 Fe wnaeth ein hadroddiadau yn 2013⁶ a 2020 amlygu'r angen am ddysgu proffesiynol ar gyfer athrawon cyflenwi a staff cyflenwi eraill a disgrifio'r rhwystrau a wynebir ganddynt. Canfu ein hadroddiad yn 2022 ar y Cwricwlwm newydd i Gymru⁷ fod athrawon a chynorthwyr addysgu cyflenwi'n wynebu mwy o anawsterau nag athrawon eraill wrth geisio cael gafael ar adnoddau.
- 11 Ers ein hadroddiad yn 2020, mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i drefnu bod deunyddiau dysgu proffesiynol ar gael i athrawon cyflenwi ac eraill ar Hwb, y gall athrawon cyflenwi gael mynediad ato. Hefyd, darparodd gyllid a oedd yn gyfanswm o £915,000 yn 2019-20 a 2020-21 i Gyngor y Gweithlu Addysg i ddatblygu gwefan Addysgwyr Cymru, sy'n cyfeirio defnyddwyr cofrestredig at ddeunyddiau dysgu proffesiynol ar Hwb ac mewn manau eraill. Fodd bynnag, nid yw'n hysbys i ba raddau y mae athrawon cyflenwi'n manteisio ar y deunyddiau hyn ac nid yw eu heffeithiolrwydd wedi cael ei werthuso.
- 12 Mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i hyrwyddo pasbort dysgu proffesiynol Cyngor y Gweithlu Addysg fel offeryn i athrawon cyflenwi gofnodi a myfrio ar eu dysgu proffesiynol. Mae'n ofynnol i unrhyw athro newydd gymhwyso sy'n gweithio tuag at gofrestru ddefnyddio'r pasbort i ddarparu tystiolaeth o ddysgu. Fodd bynnag, ni wyddys faint o athrawon cyflenwi neu gynorthwyr addysgu eraill sy'n ei ddefnyddio.
- 13 Mae'r contract fframwaith cenedlaethol yn nodi y dylai asiantaethau ddarparu 'cyfleoedd a chymorth dysgu proffesiynol rheolaidd a pherthnasol, yn rhad ac am ddim... gan gydnabod y dirwedd addysg sy'n newid yng Nghymru'. Mae'n pennu lefel isafswm o hyfforddiant gorfodol (lefel un diogelu, codi a chario, cymorth cyntaf a rheoli ymddygiad). Mae gwybodaeth a ddychwelwyd i Lywodraeth Cymru ar gyfer 2021/22 yn awgrymu bod asiantaethau ar y fframwaith yn cynnig amrywiaeth eang o gyfleoedd dysgu a datblygu. Roedd

---

⁶ Archwilydd Cyffredinol Cymru, [Trefniadau Cyflenwi ar gyfer Absenoldeb Athrawon](#), Medi 2013

⁷ Archwilydd Cyffredinol Cymru, [Y Cwricwlwm newydd i Gymru](#), Mai 2022

natur y gweithgareddau a oedd yn cael eu cynnig yn amrywio ac, i bawb, roeddent yn mynd y tu hwnt i'r gofyniad lleiaf. Fodd bynnag, nid yw'r data'n ei gwneud yn glir faint o staff cyflenwi a gyflogir trwy asiantaeth sy'n ymgysylltu â'r gweithgareddau sydd ar gael, nac ychwaith pa un a oedd yr asiantaethau'n gwerthuso eu heffaith.

- 14 Ym mis Chwefror 2022, cynigiodd Llywodraeth Cymru gyflwyno Hawl Genedlaethol newydd ar gyfer Dysgu Proffesiynol (yr Hawl)⁸. Dull cenedlaethol o fynd ar drywydd dysgu proffesiynol gydol gyrfa ar gyfer y gweithlu ysgolion, gan gynnwys athrawon a gweithwyr cymorth dysgu cyflenwi, ydyw. Mae manylion yr Hawl, a gyhoeddwyd ym mis Medi 2022, yn dangos ei bod yn cynnwys mynediad at ddysgu proffesiynol a disgwyliad y bydd athrawon ac eraill yn mynd ati'n frwd i ymgysylltu â datblygiad proffesiynol mynd ar ei drywydd.
- 15 Cafodd asiantaethau cyflenwi eu cynnwys yng nghyfarfodydd Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r Hawl ar y cyd rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2022. Mae'r contract fframwaith cenedlaethol newydd o fis Medi 2023 yn cynnwys gofyniad i asiantaethau gynnwys mynediad at yr Hawl yn eu telerau cyflogaeth. Gan nad yw'r fframwaith yn weithredol eto, nid yw'n glir sut y bydd mynediad at yr Hawl yn cael ei wireddu'n ymarferol.

Mae adroddiadau o hyd am brinder darpariaeth gyflenwi addas mewn rhai ardaloedd, pynciau ac mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg, tra bo nifer yr athrawon cyflenwi cofrestredig ar y cyfan wedi gostwng

- 16 Yn ystod pandemig COVID-19, daeth Llywodraeth Cymru'n ymwybodol bod rhai ysgolion yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i drefniadau cyflenwi digonol. Mae wedi dweud wrthym, er bod athrawon cyflenwi ar gael gan y rhan fwyaf o asiantaethau, bod staff yn amharod i symud rhwng ysgolion. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i gynghorau ac ysgolion i ystyried sut yr oeddent yn cyflogi athrawon cyflenwi yn ystod y pandemig. Anogodd ysgolion i roi contractau hirdymor os oedd angen parhaus am drefniadau cyflenwi. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym fod asiantaethau hefyd wedi ceisio cynyddu'r gweithlu, er enghraifft trwy gysylltu â phobl a arferai weithio fel

---

⁸ Llywodraeth Cymru, [Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol, Medi 2022](#)

athrawon cyflenwi'n flaenorol. Roedd rhai'n cynnig cymhellion lle'r oedd hi'n arbennig o anodd dod o hyd i athrawon cyflenwi.

- 17 Fe wnaeth pob un o'r saith cyfarwyddwr addysg a ymatebodd i'n harolwg sôn am yr anawsterau presennol wrth geisio canfod athrawon cyflenwi addas. Yn benodol, ac yn gyson â'r materion a nodwyd yn ein hadroddiad blaenorol, fe amlygon nhw enghreifftiau a oedd yn effeithio ar ardaloedd gwledig, ysgolion uwchradd, ysgolion cyfrwng Cymraeg, a rhai pynciau. Mae'r bylchau hyn hefyd yn adlewyrchu meysydd lle bu diffygion o ran recriwtio i addysg gychwynol i athrawon, er enghraifft ar gyfer addysg uwchradd ac addysg cyfrwng Cymraeg⁹.
- 18 Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn darparu cymhellion i hyfforddi mewn meysydd lle ceir prinder ers sawl blwyddyn. Ym mis Ebrill 2023, cyhoeddodd gymhellion ychwanegol ar gyfer athrawon cyfrwng Cymraeg, gan gynnwys taliad cadw o £5,000 ar gyfer athrawon uwchradd sydd wedi cwblhau tair blynedd o addysgu ar ôl ennill statws athro cymwysedig. Bydd athrawon cyflenwi sy'n gallu dangos eu bod wedi cwblhau'r hyn sy'n cyfateb i dair blynedd o addysgu uwchradd ac sy'n parhau i weithio mewn ysgolion uwchradd cyfrwng Cymraeg yn gallu gwneud cais am y fwsariaeth.
- 19 Mae nifer yr athrawon cyflenwi cofrestredig wedi gostwng o 4,635 yn 2020 i 3,867 yn 2023, gostyngiad o 16.6%¹⁰. Cymerodd rhai athrawon cyflenwi waith mewn sectorau eraill yn ystod pandemig COVID-19 yn 2019/20 a 2020/21¹¹.

---

⁹ Mae Cyngor y Gweithlu Addysg yn pennu dyraniadau ar gyfer addysg gychwynol i athrawon (AGA) bob blwyddyn. Dim ond 66% o'r dyraniad oedd y nifer a ddechreuodd AGA uwchradd yn 2021/22. Gostyngodd y nifer a oedd yn hyfforddi yn Gymraeg ychydig yn 2021/22 o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol ond fel arall oedd yn uwch nag a fu ers 2010/11. Mae nifer yr hyfforddeion ar gyfer addysg gynradd wedi bod yn uwch na'r dyraniad yn 2020/21 a 2021/22 yn dilyn sawl blwyddyn pan oedd yn llai na'r nifer yr oedd ei angen. Ystadegau Cymru [Addysg Gychwynol i Athrawon yng Nghymru, 2021/22](#), SB 19/23, Mai 2023.

¹⁰ Cyngor y Gweithlu Addysg, [Ystadegau Blynyddol ar gyfer y Gweithlu Addysg yng Nghymru, 2023](#)

¹¹ Cyfyngwyd ar waith ar gyfer athrawon cyflenwi a staff cyflenwi eraill o ganlyniad i gau ysgolion a thrwy gyndynrwydd ar ran ysgolion a/neu athrawon i symud rhwng

O fis Gorffennaf 2020, cafodd rhai athrawon a gweithwyr cymorth dysgu cyflenwi eu recriwtio i rolau newydd a grëwyd gan ysgolion gan ddefnyddio cyllid o raglen 'Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau' Llywodraeth Cymru i gefnogi disgyblion yr effeithiwyd arnynt fwyaf gan y pandemig¹². Erbyn mis Mawrth 2023, roedd £165.5 miliwn wedi cael ei ddsbarthu trwy'r rhaglen i ysgolion a lleoliadau blynyddoedd cynnar, gan greu 2,452 o rolau yn ôl yr amcangyfrif, yn bennaf mewn cymorth dysgu. Mae'r buddsoddiad hwn yn parhau ond ar lefel is ar gyfer 2023-24 (£37.5 miliwn) a 2024-25 (£28.5 miliwn).

- 20 Dywedodd ein hadroddiad yn 2020 y byddai angen trefniadau cyflenwi er mwyn galluogi athrawon i baratoi ar gyfer cyflwyno'r cwricwlwm newydd. Amcangyfrifodd Llywodraeth Cymru y byddai cost y trefniadau cyflenwi hyn yn £10.8 miliwn yn 2020/21 (roedd amcangyfrifon yn amrywio o £5.4 miliwn i £16.1 miliwn). Nid oedd yn glir i ni a oedd digon o athrawon cyflenwi ar gael. Er mwyn caniatáu mwy o amser ar gyfer paratodau angenrheidiol, fe wnaeth Llywodraeth Cymru ddeddfu ar gyfer diwrnod hyfforddiant mewn swydd ychwanegol yn 2019/20, 2020/21 a 2021/22. Byddir yn parhau â hyn am dair blynedd academaidd bellach o 2022/23. Mae'r diffyg gwybodaeth am resymau dros ddefnyddio trefniadau cyflenwi (gweler **paragraff 5**) yn golygu nad ydym yn gwybod ar gyfer faint o'r diwrnodau disgwyliedig hyn y darparwyd trefniadau cyflenwi yn 2020/21 a 2021/22.

---

ysgolion neu ddsbarthiadau. Mae'n bosibl bod staff cyflenwi sy'n gweithio i asiantaethau wedi bod yn gymwys i gael rhywfaint o gymorth ariannol o dan gynllun ffyrlo Llywodraeth y DU. Nid oedd staff cyflenwi hunangyflogedig yn gymwys i gael cymorth ffyrlo ac fe dalwyd i'r rhai ar gontractau cyfnod penodol mewn ysgolion nes i'r contract ddod i ben.

¹²Andrews, G., Bajjada, T., Howells, J., KilBride, K., Morgan, N., Richardson, M., Wise, C., Bebb, H., Bryer, N. a Roberts, M., Gwerthusiad o'r Rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau ac o Raglen y Blynyddoedd Cynnar, Llywodraeth Cymru, adroddiad Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth rhif 50/2023, Mai 2023

Atodiad 2: Y contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth mewn addysg a datblygiadau ehangach perthnasol

- 21 Mae'r atodiad hwn yn darparu ein hasesiad o gynnydd yn erbyn yr ail o'r argymhellion yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol yn 2020. Mae hefyd yn cynnwys dadansoddiad wedi'i ddiweddarau ar wariant ar drefniadau cyflenwi trwy'r contract fframwaith cenedlaethol a sylwebaeth ar ddatblygiadau ehangach eraill sy'n berthnasol i'r fframwaith.
- 22 Ac yntau'n cwmpasu'r cyfnod rhwng mis Medi 2019 a mis Gorffennaf 2022 i ddechrau, manteisiodd Llywodraeth Cymru ar y cyfle i estyn y fframwaith hwnnw o flwyddyn tra'r oedd yn mynd trwy broses gaffael ar gyfer trefniadau newydd o fis Medi 2023¹³.
- 23 Wrth ystyried tueddiadau mewn gwariant o dan y fframwaith, mae'n bwysig cydnabod effeithiau posibl pandemig COVID-19 a'u heffaith ar y gallu i ddwyn cymhariaeth rhwng blynyddoedd tebyg. Mae hyn yn cynnwys cau ysgolion yn ystod 2019/20 a 20/21. Canfu gwerthusiad¹⁴ nad oedd ysgolion fel rheol yn gwario arian a oedd ar gael trwy'r rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau ar drefniadau cyflenwi. Serch hynny, efallai y bu rhywfaint o wariant ychwanegol yn gysylltiedig ag ymdrechion adfer.

---

¹³ Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol (GCC) Llywodraeth Cymru sefydlodd y fframwaith. Ers 2019, mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud newidiadau i'r ffordd y mae'n rheoli caffael, gan gynnwys contractau cenedlaethol sy'n cynnwys cyrff eraill. Nid yw'r GCC yn bodoli fel endid mwyach. Mae'r trefniadau ar gyfer y contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth bellach yn cael eu rheoli fel rhan o raglen ehangach Cyfarwyddiaeth Fasnachol a Chaffael Llywodraeth Cymru. Caiff ei ddatblygu a'i osod mewn partneriaeth gyda llywodraeth leol.

¹⁴ Gweler **troednodyn 12**.

Yn 2020, fe wnaethom argymhell bod Llywodraeth Cymru'n gwneud y canlynol:

- rhoi trefniadau monitro ar waith ar gyfer gweithredu'r contract er mwyn sicrhau bod athrawon cyflenwi, goruchwylwyr cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu yn gweithio'n unol â disgrifiad eu swyddogaethau;
- annog ysgolion i ddefnyddio ei chontract cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth er mwyn elwa ar ei safonau ansawdd a'i drefniadau diogelu; ac yn
- monitro'r gyfradd sy'n manteisio ar ei chontract cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth er mwyn gweld a yw ysgolion yn newid i ddefnyddio asiantaethau y tu hwnt i ofynion y contract.

- 24 Derbyniodd Llywodraeth Cymru bwyntiau dau a thri yn yr argymhelliad hwn. Nododd nad oedd yn derbyn pwynt 1, er ei bod wedi cymryd rhai camau gweithredu penodol (gweler isod).

Er nad yw wedi sefydlu unrhyw drefn fonitro systematig, ers mis Hydref 2020 nid yw Llywodraeth Cymru wedi cael gwybod am unrhyw achosion lle gofynnwyd i athrawon cyflenwi neu staff cyflenwi eraill weithio y tu allan i'w rôl a hysbysebwyd ac mae wedi atgyfnerthu ei disgwyliadau

- 25 Roedd ymateb Llywodraeth Cymru i'n hargymhelliad yn pwysleisio cyfrifoldebau ysgolion a'u cyrff llywodraethu am bennu'r mathau o rolau cyflenwi y mae eu hangen a sicrhau bod aelodau staff yn gweithio yn unol â'r rôl y'u penodwyd iddi. Nododd Llywodraeth Cymru nad oedd yn bwriadu sefydlu unrhyw drefn fonitro systematig ei hun. Fodd bynnag, nododd ei bod eisoes wedi coladu data ar wariant yn erbyn gwahanol rolau i helpu i fonitro tueddiadau ac amrywiadau. Nododd Llywodraeth Cymru hefyd ei bod wedi cyhoeddi cyngor i asiantaethau i ofyn iddynt sicrhau bod hysbysebion am staff cyflenwi'n nodi'n glir beth yw'r rôl, y gofynion a'r cyflog.
- 26 Mae contract fframwaith 2019/20 – 2022/23 yn ei gwneud yn ofynnol i hysbysebion nodi'r categori o staff cyflenwi y mae ei angen. Mae Llywodraeth Cymru wedi annog ysgolion, unigolion ac asiantaethau i roi gwybod am achosion lle gofynnwyd i staff cyflenwi weithio y tu allan i'w rôl benodol. Dywedodd Cyfarwyddiaeth Fasnachol Llywodraeth Cymru wrthym nad yw wedi cael gwybod am unrhyw achosion o'r fath ers mis Hydref 2020.

Mae'r defnydd o'r contract fframwaith cenedlaethol wedi cynyddu ychydig o gyfradd a oedd eisoes yn uchel, felly mae mwy o drefniadau cyflenwi'n cael budd o'i ofynion diogelu a chyflogaeth

- 27 Ysgolion sy'n gyfrifol am benderfyniadau staffio, gan gynnwys pa drefniant cyflenwi y byddant yn ei ddefnyddio ar gyfer absenoldeb. Nid yw'n ofynnol iddynt ddefnyddio'r contract fframwaith cenedlaethol i sicrhau staff asiantaeth. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi ei hyrwyddo i ysgolion ac awdurdodau lleol fel eu bod yn cael budd o'i ofynion i gefnogi diogelu, ansawdd gwell ac amodau cyflogaeth gwell i staff cyflenwi. Mae'r amodau gwell yn cynnwys isafswm cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi (gweler **paragraff 34**).
- 28 Yn ein hadroddiad yn 2020, fe wnaethom amlygu risg y gallai ysgolion geisio cwtogi ar gostau trwy newid i asiantaethau y tu allan i'r fframwaith nad yw'n ofynnol iddynt dalu isafswm cyflog i athrawon cyflenwi. Amcangyfrifodd y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol fod yr asiantaethau recriwtio addysg a oedd ar fframwaith 2019/20 - 2022/23¹⁵ i ddechrau yn arfer rhoi cyfrif am oddeutu 90% o'r gwariant cyffredinol gydag asiantaethau. Mae Llywodraeth Cymru'n amcangyfrif bod cyfran y gwariant ar y cyfan gydag asiantaethau trwy'r fframwaith wedi cynyddu o 89.6% yn 2019-20 i 92% yn 2021-22. Mae hyn yn awgrymu nad yw'r risg hon wedi dod yn ffaith. Mae **Atodiad 3** yn darparu dadansoddiad pellach o wariant.
- 29 Amlygodd ein hadroddiad blaenorol risg hefyd y gallai ysgolion ddefnyddio mwy o staff heb gymhwyso ar gyfer cyflenwi, yn hytrach nag athrawon, wrth i'r gwahaniaeth mewn costau dyfu. Canfu ein dadansoddiad o wariant trwy'r fframwaith fod athrawon cyflenwi yn rhoi cyfrif am gyfran ychydig yn llai o ddyddiau cyflenwi a archebwyd trwy'r contract yn 2021-22 (37%) o'i gymharu â 2019-20 (40%). Heb wneud gwaith manylach, ni allwn wybod i ba raddau y mae ysgolion wedi bod yn defnyddio staff heb gymhwyso i leihau costau neu am resymau eraill.

---

¹⁵ Roedd dwy o'r 27 o asiantaethau a oedd ar fframwaith 2019/20 – 2022/23 i ddechrau wedi ei adael ar adeg ein hadroddiad yn 2020. Roedd y ddau fframwaith flaenorol ar gyfer 2012/13 – 2014/15 a 2015/16 – 2018/19 yn cynnwys un cwmni yn unig, New Directions Education Ltd, sy'n dal i ddenu tua thraean o wariant y fframwaith.

Gwariodd ysgolion ac awdurdodau lleol £101 miliwn ar staff asiantaeth mewn addysg trwy'r contract fframwaith yn 2022-23. Roedd hyn ychydig dros 10% yn fwy mewn termau real nag yn 2021-22 a thros dair gwaith yn fwy nag yn 2018-19 o dan y contract blaenorol

- 30 Heb gael gwybodaeth gan ysgolion a chynghorau unigol, ni allwn gyfrifo cyfanswm y gwariant ar drefniadau cyflenwi, a fyddai'n cynnwys gwariant trwy asiantaethau y tu allan i'r contract fframwaith cenedlaethol a chyflogaeth uniongyrchol gan ysgolion. Mae Llywodraeth Cymru'n monitro gwariant trwy'r contract fframwaith.
- 31 Yn 2022-23, gwariodd ysgolion ac awdurdodau lleol £101 miliwn ar drefniadau cyflenwi trwy'r fframwaith. Roedd hyn 10.7% yn fwy mewn termau real (gan lwfio am chwyddiant) nag yn y flwyddyn flaenorol (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 1**). Roedd dros dair gwaith yn fwy nag yn 2018-19, blwyddyn ariannol lawn olaf y contract blaenorol pan oedd gwariant yn £28.8 miliwn mewn termau real. Mae'r ffigyrau hyn yn cynnwys gwariant ar staff nad ydynt yn gweithio yn yr ystafell ddosbarth fel gofalwyr a staff gweinyddol ac arlwyo (gweler **paragraff 50**).
- 32 Bydd sawl ffactor wedi cyfrannu at y cynnydd mewn gwariant trwy'r fframwaith, gan gynnwys:
- nifer uwch o ddiwrnodau pan fo angen trefniadau cyflenwi – yn 2022-23, prynodd ysgolion ac awdurdodau lleol 647,125 o ddiwrnodau o gyflenwi trwy'r contract, 9% yn fwy nag yn 2021-22 (593,368);
  - cynnydd yn y tâl dyddiol a godir ar ysgolion am athrawon a chynorthwyr addysgu cyflenwi (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 3**), sy'n adlewyrchu cynnydd yn yr isafswm cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi sy'n uwch na chyfradd chwyddiant (gweler **paragraff 34**); a
  - chynnydd yn y gyfran o gyfanswm y gwariant ar asiantaethau sy'n digwydd trwy'r fframwaith (gweler **paragraff 28**).
- 33 Mae'r contract fframwaith yn ei gwneud yn ofynnol i asiantaethau ddatgan uchafswm ffi'r asiantaeth a darparu anfonebau ar gyfer ysgolion sy'n nodi elfennau'r ffioedd yn glir. Nid ydym wedi gwirio a yw'r gofynion hynny'n cael eu hateb. Nododd ein hadroddiad yn 2020 fod uchafswm ffioedd, yn ôl Llywodraeth Cymru, yn amrywio rhwng £15 a £50 y dydd o dan gontract fframwaith 2015/16 – 2018/19. Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym fod uchafswm ffioedd yn

amrywio rhwng £20 a £50 yng nghytundeb 2019/20 – 2022/23 . Mae Llywodraeth Cymru'n amcangyfrif mai £20.49 oedd ffi gyfartalog asiantaethau ar gyfer athrawon cyflenwi yn 2021-22, sef 11% o gyfanswm y tâl dyddiol a oedd yn cael ei godi (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 4**). Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym fod uchafswm ffioedd yn 2023/24 yn amrywio rhwng £20 a £70.

Mae cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi sy'n gweithio trwy asiantaeth wedi cynyddu, gyda'r gyfradd ddyddiol isaf ar gyfer athrawon cyflenwi a gyflogir trwy'r contract yn codi i £152 ym mis Mai 2023

- 34 Mae contract fframwaith 2019/20 – 2022/23 yn gosod isafswm cyflog ar gyfer athrawon cyflenwi sy'n cyfateb i bwynt gwaelod y brif raddfa ar gyfer athrawon yng Nghymru. Roedd hyn yn £128 y dydd yn 2019/20 (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 5**). Cododd i £150 y dydd o 1 Medi 2022 – 11 Mai 2023 a £152 o 12 Mai 2023¹⁶, yn rhannol oherwydd bod athrawon cyflenwi a gyflogir trwy'r fframwaith wedi cael budd o benderfyniad Llywodraeth Cymru i dalu o leiaf yr un faint â'r cyflog yn Lloegr. Ym mis Medi 2019, ymrwymodd Llywodraeth y DU i godi cyflog cychwynnol athrawon newydd gymhwyso i £30,000 erbyn 2022/23. Cafodd hyn ei ohirio tan 2025 yn ddiweddarach ond, o ganlyniad, mae pwynt isaf y raddfa gyflog wedi codi ar gyfradd uwch na chyflog cyfartalog athrawon. Mae nifer y diwrnodau gwaith yn y flwyddyn yn effeithio ar y gyfradd ddyddiol hefyd felly mae gwyliau cyhoeddus ychwanegol yn 2021/22 (un) a 2022/23 (dau) wedi cynyddu'r gyfradd ddyddiol ychydig yn y blynyddoedd hynny. Nid yw'n hysbys pa mor aml y mae ysgolion yn talu mwy na'r isafswm i athrawon cyflenwi.
- 35 Ni wnaeth Llywodraeth Cymru gynnwys isafswm cyflog ar gyfer staff cyflenwi eraill yn ei contract fframwaith 2019/20 – 2022/23 ac nid yw'n cynnwys hyn yn

---

¹⁶ Cytunodd Llywodraeth Cymru ar ddyfarniad cyflog diwygiedig ar gyfer 2022/23 ym mis Ebrill 2023. Daeth Gorchymyn Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol (Cymru) 2022 i rym ar 12 Mai 2023. Fe wnaeth y dyfarniad diwygiedig godi pwynt isafswm graddfa gyflog athrawon o £28,866 i £29,278 ac fe ôl-ddyddiwyd hyn i 1 Medi 2022. O ganlyniad, cynyddodd cyflog dyddiol athrawon cyflenwi a gyflogir trwy'r contract fframwaith i £152. Cafodd y cynnydd mewn cyflog dyddiol trwy'r fframwaith ei roi ar waith o 12 Mai 2023 ac ni chafodd ei gymhwyso'n ôl-weithredol.

ei contract newydd o fis Medi 2023. Nid oes graddfa gyflog genedlaethol ar gyfer staff ysgolion nad ydynt yn athrawon. Mae rhai awdurdodau lleol wedi ymrwymo i fod yn gyflogwyr cyflog byw cenedlaethol sydd wedi arwain at gyflog uwch i gynorthwywyr addysgu, ac a allai fod wedi bod o fudd i staff cyflenwi hefyd¹⁷.

Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu contract fframwaith cenedlaethol newydd, gan adeiladu ar drefniadau 2019/20 – 2022/23 ond gyda gwelliannau pellach yn yr arlwy dysgu proffesiynol a threfniadau diogelu cyflogaeth

- 36 Yn ystod ein gwaith dilynol, mae Llywodraeth Cymru wedi bod trwy'r broses gaffael ar gyfer contract fframwaith newydd a fydd yn cwmpasu'r cyfnod rhwng 2023/24 a 2025/26. Gan weithio gyda llywodraeth leol, dyfarnodd y contract ym mis Gorffennaf 2023. Bydd asiantaethau'n parhau i dalu ffi o 0.5% am bob diwrnod a brynir trwy'r fframwaith cenedlaethol i Lywodraeth Cymru i dalu am gost rheoli'r fframwaith. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau faint a gafodd o dan y trefniant hwn.
- 37 Mae fframwaith 2023/24 – 2025/26 yn cynnwys 41 o asiantaethau ar y cyfan, gyda rhwng 14 a 34 o asiantaethau yn ardal pob awdurdod lleol. Mae ei delerau'n debyg fwy neu lai i gontract 2019/20 – 2022/23 ond gyda rhai elfennau ychwanegol:
- Bydd asiantaethau'n ymgorffori'r Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol (gweler **paragraff 14**) yn eu telerau cyflogaeth.
  - Bydd Arolygiaeth Safonau'r Asiantaeth Gyflogaeth yn ystyried rhai elfennau o ofnyon y fframwaith wrth arolygu asiantaethau yng Nghymru ac yn rhannu ei hadroddiadau gyda Llywodraeth Cymru. Bydd yn ofynnol hefyd i asiantaethau bartneru gyda Jobs Aware, sefydliad sy'n rhoi cyngor am ddim i weithwyr nad ydynt yn barhaol. Rhaid iddynt arddangos logo Jobs Aware ar slipiau cyflog.

---

¹⁷ O fis Ebrill 2023, yr isafswm cyflog byw cenedlaethol i bobl 23 oed a throsodd yw £10.42 yr awr. Mae rhai cyflogwyr yn talu isafswm 'cyflog byw go iawn' yn wirfoddol a hwnnw'n cael ei gyfrifo ar sail wahanol i'r isafswm cyflog statudol. Ym mis Gorffennaf 2023, mae hyn yn £10.90 i bobl 18 oed a throsodd y tu allan i Lundain.

Mae cynrychiolwyr athrawon cyflenwi'n ofalus obeithiol ynghylch opsiwn newydd Llywodraeth Cymru i ysgolion ac awdurdodau lleol gyflogi athrawon cyflenwi'n uniongyrchol trwy Bwll Cyflenwi Cenedlaethol Cymru sy'n cynnig mynediad at y gronfa bensiw athrawon, ond nid yw'n hysbys faint sy'n debygol o fanteisio ar yr opsiwn, a bydd costau'n uwch nag ar hyn o bryd

- 38 Ym mis Mawrth 2021, cyhoeddodd y Pwyllgor Deisebau adroddiad ar ei ymchwiliad 'Rhoi Chwarae Teg i Athrawon Cyflenwi' ynghylch cyflog ac amodau athrawon cyflenwi¹⁸. Gwnaeth bedwar argymhelliad, yr oedd rhai ohonynt yn ymdrin â materion tebyg i'r rhai yr ymdriniwyd â hwy gan ein hargymhellion ninnau yn 2020. Argymhellodd y Pwyllgor y dylai Llywodraeth Cymru ystyried trefniadau amgen ar gyfer athrawon cyflenwi, gan ddweud ei fod o'r farn y byddai datrysiad sector cyhoeddus yn cynnig manteision sylweddol o'i gymharu ag asiantaethau recriwtio.
- 39 Yn ei hymateb i argymhellion y Pwyllgor, fe wnaeth Llywodraeth Cymru amlygu'r ffaith bod Tasglu Gweinidogol ar gyfer Modelau Cyflenwi wedi ystyried yr opsiynau cyflawni yn y dyfodol ar gyfer athrawon cyflenwi yn 2017 ond nad oedd wedi dod o hyd i un model cyflenwi yr oedd yn ei ystyried yn ymarferol yng Nghymru¹⁹. Fodd bynnag, dywedodd Llywodraeth Cymru y byddai'n ystyried adolygiad annibynnol arall i gyflogi athrawon cyflenwi i oleuo unrhyw gynigion ar gyfer modelau amgen posibl.
- 40 Yn y cyfamser, gofynnodd Llywodraeth Cymru i Gorff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru (IWPRB) ystyried a ddylai cylch gwaith Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru gynnwys cyflog ac amodau athrawon cyflenwi. Ym mis Mai 2021, adroddodd Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru y byddai goblygiadau sylweddol o ganlyniad i gynnwys contractwyr ac asiantaethau unigol yn y Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol

---

¹⁸ Pwyllgor Deisebau Senedd Cymru, [Deiseb P-05-805 Rhoi Chwarae Teg i Athrawon Cyflenwi](#), Mawrth 2021

¹⁹ Tasglu Gweinidogol ar gyfer Modelau Cyflenwi, [Adroddiad i Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg](#), Chwefror 2017

(Cymru)²⁰. Wedi hynny gofynnodd Llywodraeth Cymru i Gorff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru ystyried telerau ac amodau athrawon cyflenwi ochr yn ochr ag adolygiad mwy cyffredinol o gyflog ac amodau athrawon²¹. Bu oedi gyda'r adolygiad ehangach ac mae disgwyl adroddiad ar delerau ac amodau athrawon cyflenwi a gyflogir yn uniongyrchol gan ysgolion ym mis Rhagfyr 2023. Ni fydd yn ystyried telerau ac amodau staff cyflenwi sy'n gweithio trwy asiantaethau²².

- 41 Ym mis Mehefin 2021, yn ei Rhaglen Lywodraethu 2021-26, fe gynhwysodd Llywodraeth Cymru ymrwymiad i 'ddatblygu model cynaliadwy ar gyfer darpariaeth athrawon cyflenwi sydd â gwaith teg yn ganolog iddo'²³. Ym mis Rhagfyr 2022, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bod yn bwriadu cyflawni'r ymrwymiad trwy gaffael platfform e-archebu i gefnogi model cyflogaeth lle mae awdurdodau lleol ac ysgolion yn cyflogi athrawon a chynorthwywyr addysgu cyflenwi yn uniongyrchol²⁴. Cynhaliwyd y broses gaffael hon ochr yn ochr â'r contract fframwaith newydd ac mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflwyno'r platfform o fis Medi 2023.
- 42 Bydd Pwll Cyflenwi Cenedlaethol Cymru'n galluogi awdurdodau lleol ac ysgolion i gael mynediad at bwll talent neu gronfa ddata o unigolion i gysylltu â hwy pan fydd angen staff dros dro arnynt. Bydd athrawon cyflenwi'n cofrestru gyda'r pwll cyflenwi yn hytrach na chyda phob awdurdod lleol. Bydd ganddynt fynediad at y cynllun pensiwn athrawon. Mae Llywodraeth Cymru wedi dweud y

---

²⁰ Corff Adolygu Annibynnol o Gyflogau Cymru, [Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru: trydydd adroddiad 2021](#), Mai 2021

²¹ Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, [Cyflog ac amodau athrawon ysgol cylch gwaith blwyddyn 4: materion i'w hadrodd](#), Rhagfyr 2021

²² Ym mis Mawrth 2022, dywedodd 81% o athrawon cyflenwi fod y rhan fwyaf o'u cyflogaeth trwy asiantaeth o'i gymharu â 77% yn 2021 a 58% ym mis Mawrth 2018. Gweler Cyngor y Gweithlu Addysg, [Mewnwelediadau data, Data athrawon Ysgol Cyflenwi](#), 2022.

²³ Llywodraeth Cymru, [Rhaglen Lywodraethu, 2021-26](#), Mehefin 2021 (diweddarwyd Rhagfyr 2021)

²⁴ Bydd trydydd parti yn cynnal gwiriadau cyflogaeth cyn y gall athrawon cyflenwi a chynorthwywyr addysgu gofrestru gyda'r e-blatfform.

bydd telerau ac amodau yn adlewyrchu unrhyw newidiadau i delerau ac amodau athrawon cyflenwi y mae'n eu gwneud mewn ymateb i adroddiad Corff Adolygu Cyflogau Annibynnol Cymru (gweler **paragraff 40**). Bydd Pwll Cyflenwi Cenedlaethol Cymru'n dechrau mewn un awdurdod lleol ac yn cael ei gyflwyno'n raddol. Mae cynrychiolwyr athrawon cyflenwi'n ofalus obeithiol ynghylch Pwll Cyflenwi Cenedlaethol Cymru, er y bydd ei effaith yn dibynnu ar y defnydd gan awdurdodau lleol ac ysgolion.

- 43 Datblygodd Llywodraeth Cymru ei dull yn dilyn trafodaethau gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Chymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru. Mae Llywodraeth Cymru'n talu cost graidd darparu'r gwasanaeth hyd at £231,750 + TAW y flwyddyn. Bydd y gost derfynol yn dibynnu ar y defnydd o'r platfform gan ysgolion ac awdurdodau lleol.
- 44 Ar gyfer ysgolion, fodd bynnag, bydd y trefniadau newydd yn ddrutach na'r trefniadau fframwaith, oherwydd cyfraniadau cyflogwyr uwch i'r cynllun pensiwn athrawon²⁵ a'r gofyniad statudol i dalu cyflog i unrhyw athro a gyflogir yn uniongyrchol 'yn unol â'r raddfa' fel bod eu cyflog yn adlewyrchu eu blynyddoedd o waith. Rydym wedi cyfrifo, pe bai'r holl athrawon cyflenwi a gyflogwyd o dan y fframwaith yn 2022-23 wedi cael eu cyflogi o dan y trefniadau newydd, y byddai cyfanswm y gost wedi cynyddu o leiaf £2.3 miliwn²⁶. Mae hyn yn tybio bod athrawon cyflenwi a gyflogir fel hyn yn cael eu talu ar isafswm pwynt prif raddfa gyflog athrawon. Mewn gwirionedd, mae'r gost ychwanegol yn debygol o fod yn uwch gan y bydd athrawon cyflenwi'n cael cyflog 'yn unol â'r raddfa'.
- 45 Mae'r model newydd yn debyg i 'byllau cyflenwi' a ddarperir ar hyn o bryd gan o leiaf ddau awdurdod lleol (gweler **paragraff 4**). Mae'r awdurdodau lleol hynny'n cynnal cofrestr o athrawon a chynorthwywyr addysgu cyflenwi y mae ysgolion yn cysylltu â hwy'n uniongyrchol. Canfu ein hadroddiad yn 2013 fod llawer o

---

²⁵ Mae'r cyfraniad cyflogwyr i'r cynllun pensiwn athrawon yn 23.68% o gyflog yn hytrach na chyfartaledd o 3% o gyfraniadau cyflogwyr ar gyfer staff asiantaeth.

²⁶ Mae hyn yn tybio'r cyfraniad cyflogwyr cyfredol o 3% gan asiantaethau a ffi asiantaeth gyfartalog o £20.49 (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 4**). Nid yw'r amcangyfrif yn cynnwys cost datblygu'r meddalwedd na ffioedd trwyddedau.

gynghorau wedi rhoi'r gorau i ddarparu pyllau cyflenwi, gan nodi costau gweinyddu uchel a/neu ddiffyg defnydd.

- 46 Nid yw'n hysbys ar ba gyfradd y bydd ysgolion yn defnyddio'r opsiwn cyflogi newydd. Dywedodd cyfarwyddwyr addysg a ymatebodd i'n harolwg y gallai'r trefniadau newydd wella ansawdd pe bai ysgolion yn meithrin perthynas ag athrawon penodol trwy eu cyflogi'n rheolaidd fel athrawon cyflenwi. Dywedodd rhai cyfarwyddwyr y gallai'r broses newydd fod yn symlach na'r trefniadau cyfredol ar gyfer cyflogi athrawon cyflenwi ac eraill yn uniongyrchol. Fodd bynnag, roedd eraill yn ansicr a fydd ysgolion yn dewis defnyddio'r opsiwn newydd; dywedon nhw y bydd ei lwyddiant yn dibynnu'n rhannol ar sicrhau bod digon o athrawon a chynorthwyrwyr addysgu wedi cofrestru ar ei gyfer a sicrhau nad yw'r broses o'i weinyddu'n feichus i ysgolion.
- 47 Ar hyn o bryd mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnal pwll cyflenwi ar gyfer ei ysgolion ond dywedodd wrthym ei fod yn bwriadu symud ei drefniadau mewnol i'r platfform newydd o hydref 2023. Mae wedi hysbysu undebau a staff cyflenwi presennol ynghylch hyn ac wedi gofyn i staff cyflenwi am ganiatâd i drosglwyddo eu gwybodaeth i'r system newydd. Unwaith y bydd yn barod, bydd y cyngor yn darparu arddangosiadau a hyfforddiant i ysgolion. Mae swyddogion y cyngor o'r farn y bydd yn rhyddhau capasiti gweinyddol sylweddol. Dywedodd Cyngor Sir Powys, sydd eisoes â threfniant gyda chwmni recriwtio i ddarparu 'pwll cyflenwi' i'w ysgolion, wrthym fod hwn yn opsiwn poblogaidd i athrawon cyflenwi. Mae ysgolion Powys hefyd yn defnyddio'r contract fframwaith (gweler **Atodiad 3, Arddangosyn 2**) gan nad yw'r pwll yn ateb eu holl ofynion.

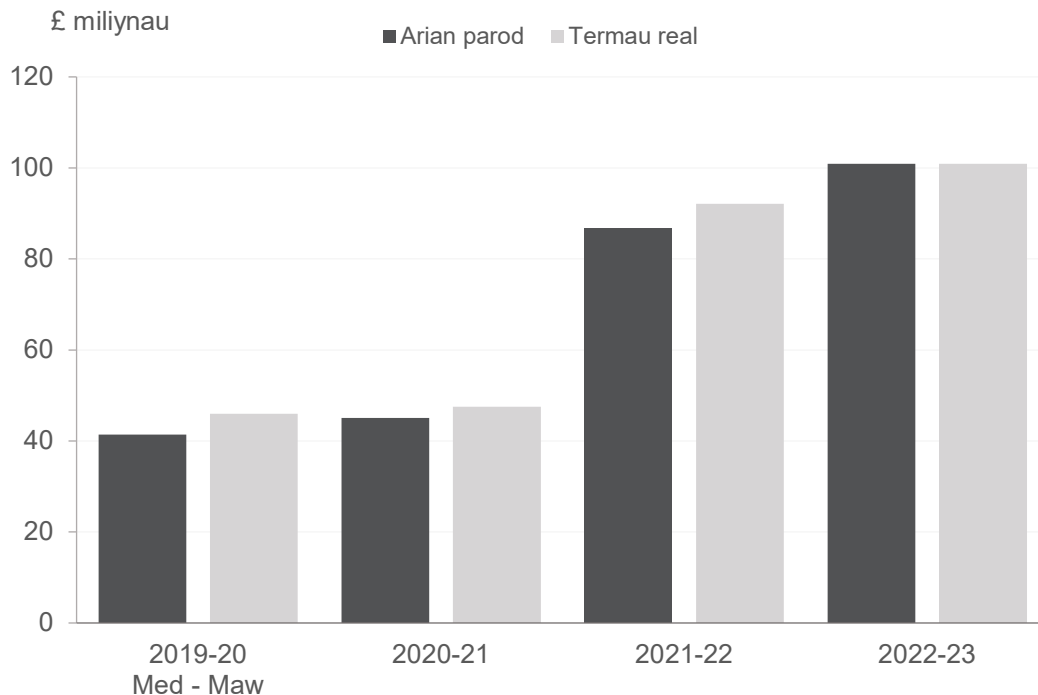

Atodiad 3: Dadansoddiad ariannol sy'n berthnasol i'r contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth mewn addysg

- 48 Mae'r atodiad hwn yn cynnwys yr arddangosion y cyfeirir atynt yn **Atodiad 2**. Mae'n defnyddio'r data diweddaraf sydd ar gael. Medrodd Llywodraeth Cymru ddarparu cyfanswm gwariant ar gyfer 2022-23. Fodd bynnag, ni ddarparodd ddadansoddiad manylach o wariant, er enghraifft yn ôl categori o staff.
- 49 Mae rhywfaint o'r dadansoddiad yn cyfeirio at flynyddoedd ariannol (e.e. fformat 2022-23). Dangosir data sy'n ymwneud â chyflog mewn blynyddoedd academaidd (e.e. fformat 2022/23) gan bod cyflog athrawon yn cael ei bennu o 1 Medi.
- 50 Mae'r cyfansymiau'n cynnwys gwariant ar staff nad ydynt yn yr ystafell ddosbarth, er enghraifft gofalwyr, staff gweinyddol neu weithwyr asiantaeth arlwy. Yn ein hadroddiad blaenorol, fe wnaethom nodi bod 11% o gyfanswm y gwariant trwy'r fframwaith, rhwng mis Hydref 2019 a mis Mawrth 2020, ar staff asiantaeth nad oeddent yn yr ystafell ddosbarth.

Arddangosyn 1: gwariant gan ysgolion ac awdurdodau lleol trwy contract fframwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer staff dros dro addysg, 2019-20 i 2022-23 (yn nhermau arian parod ac mewn termau real yn ôl prisiau 2022-23) ^{1, 2, 3}

Nodiadau:

- 1 Mae'r ffigur ar gyfer 2019-20 yn cwmpasu'r cyfnod rhwng mis Medi 2019 a mis Mawrth 2020 gan bod y contract fframwaith newydd wedi dechrau ar ddechrau'r flwyddyn academaidd.
- 2 Mae 2019-20 ac, yn enwedig, 2020-21, yn cynnwys cyfnodau pan oedd ysgolion ar gau yn bennaf oherwydd pandemig COVID-19. Dychwelodd yr holl ddisgyblion i'r ysgol o ddechrau tymor yr haf ar 12 Ebrill 2021.
- 3 Mae dadansoddiad mewn termau real yn cymhwyso datchwyddyddion Cynnyrch Domestig Gros Trysorlys EM, Mehefin 2023

Ffynhonnell: Dadansoddiad Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

Arddangosyn 2: gwariant ysgolion ac awdurdodau lleol trwy'r contract fframwaith ar gyfer staff dros dro addysg, fesul awdurdod lleol, 2021-22 ^{1, 2, 3}

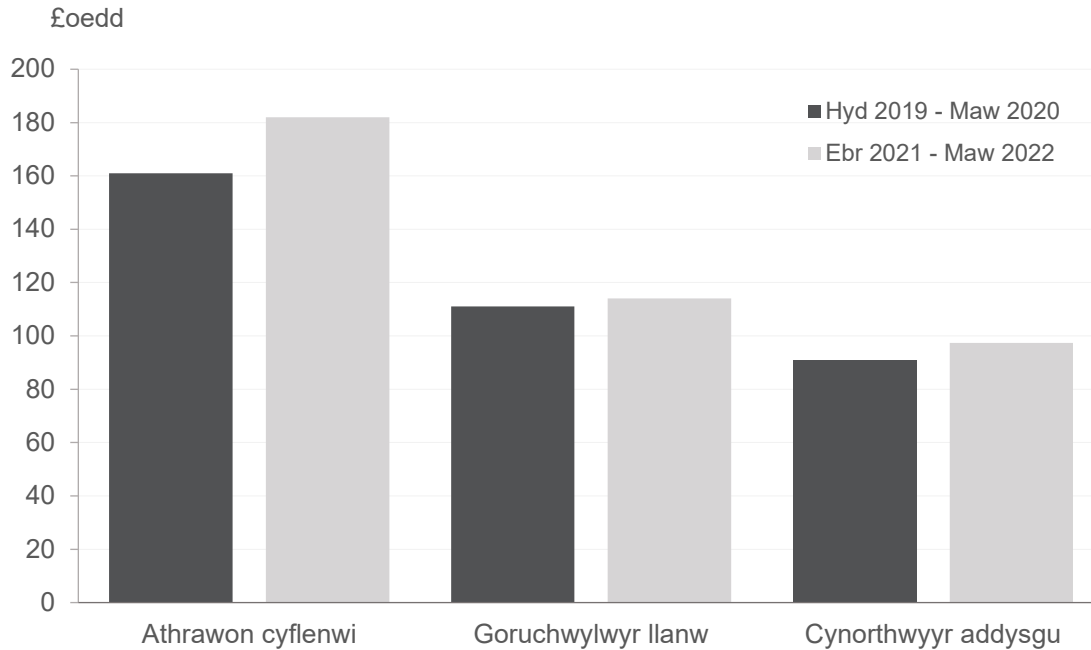
Awdurdod Lleol	2021-22 (£)	Gwariant fesul disgybl (£) ³
Blaenau Gwent	3,023,291	323
Pen-y-bont ar Ogwr	7,498,907	324
Caerffili	7,664,095	276
Caerdydd	7,825,671	138
Sir Gâr	6,265,882	228
Ceredigion	1,138,528	119
Abertawe	4,926,405	137
Conwy	2,262,149	144
Sir Ddinbych	3,637,211	227
Sir y Fflint	4,123,159	177
Gwynedd	109,405	6
Ynys Môn	16,431	2
Merthyr Tudful	2,624,976	288
Sir Fynwy	1,775,074	154
Castell-nedd Port Talbot	5,501,844	259
Casnewydd	2,967,069	109
Sir Benfro	2,385,872	139
Powys	2,724,655	159
Rhondda Cynon Taf	9,714,548	250
Torfaen	1,867,424	131
Bro Morgannwg	2,922,850	125
Wrecsam	3,852,686	200
Cymru	84,828,130	180

Nodiadau:

- 1 Dywedodd Llywodraeth Cymru wrthym fod y ffigwr cyfanswm gwariant ychydig yn is na'r hyn a gynrychiolir yn **Arddangosyn 1** oherwydd gwallau mewn data a gyflwynwyd gan gyflenwyr sy'n atal taliadau rhag cael eu dyrannu i awdurdodau lleol, er enghraifft gwallau sillafu neu gofnodi data'n anghywir. Mae hyn yn effeithio ar 2.2% o'r cyfanswm gwariant.
- 2 Nid oedd Llywodraeth Cymru wedi darparu data 2022-23 ar adeg ysgrifennu.
- 3 Nifer y disgyblion o StatsCymru, [Disgyblion yn ôl awdurdod lleol a grŵp oed 2021/22](#), diweddariad Awst 2022

Ffynhonnell: Dadansoddiad Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

Arddangosyn 3: tâl dyddiol cyfartalog a godir ar ysgolion fesul categori staff, Hydref 2019-Mawrth 2020¹ ac Ebrill 2021-Mawrth 2022 (yn nhermau arian parod)
1, 2

Nodiadau:

- 1 Nid yw'r data ar gael fesul categori ar gyfer Medi 2019.
- 2 Nid oedd Llywodraeth Cymru'n gallu darparu data ar gyfer 2022-23 ar adeg ysgrifennu.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

Arddangosyn 4: amcangyfrif o fanylion y tâl dyddiol a godir gan asiantaethau am athrawon cyflenwi (2021-22) ^{1, 2}

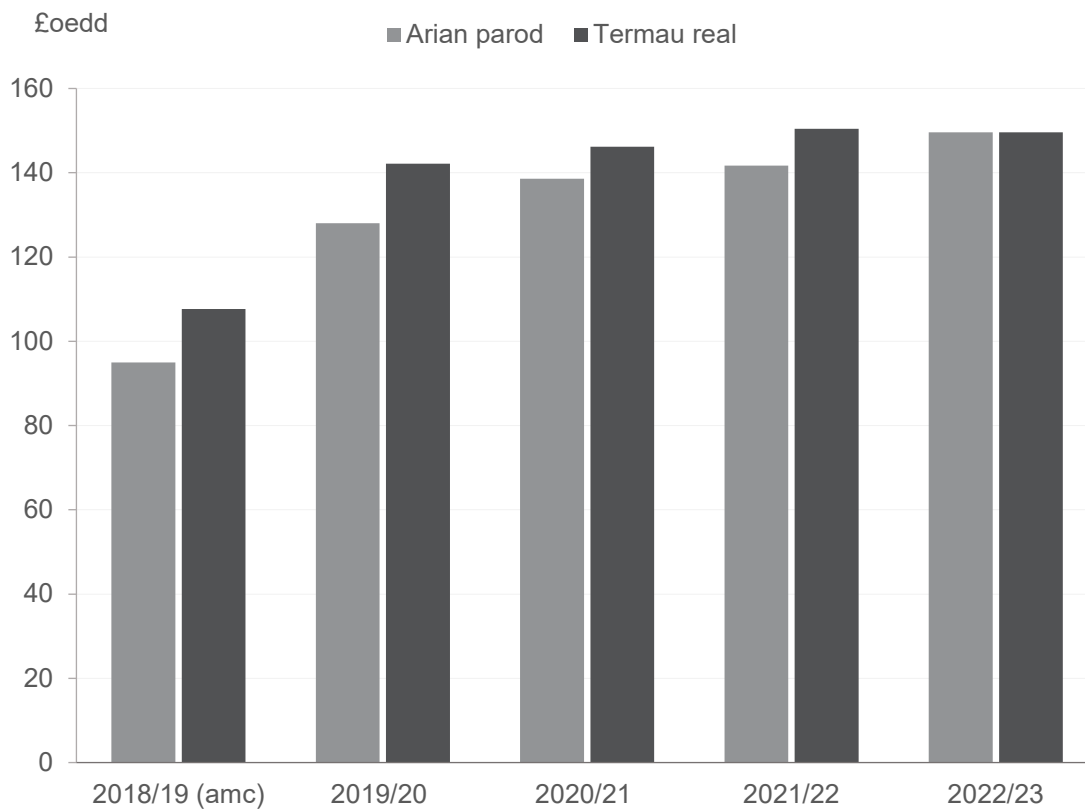
Manylion taliadau (amcangyfrifon)	£	% o'r cyfanswm
Tâl i'r athro/athrawes (cyflog + tâl gwyliau) ²	140.14	77.0
Yswiriant Gwladol (gan gynnwys trothwy di-dreth)	15.73	8.6
Pensiwn (3%)	4.20	2.3
Ardoll prentisiaethau (0.5%)	0.70	0.4
Ardoll fasnachol Llywodraeth Cymru (0.5%)	0.70	0.4
Ffi asiantaeth	20.49	11.3
Cyfanswm	181.96	100

Nodiadau:

- 1 Nid oedd Llywodraeth Cymru'n gallu darparu data ar gyfer 2022-23 ar adeg ysgrifennu.
- 2 Mae'n tybio cyflog cyfartalog o £140.14. Roedd yr isafswm cyflog yn £138.56 ym mis Mawrth-Awst 2021, gan godi i £141.72 ym mis Medi 2021-Mawrth 2022.

Ffynhonnell: Data Llywodraeth Cymru

Arddangosyn 5: isafswm cyflog dyddiol i athrawon cyflenwi o dan y contract fframwaith ar gyfer staff dros dro mewn addysg, 2019/20 i 2022/23, ac amcangyfrif o'r cyflog cyfartalog ar gyfer 2018/19 (yn nhermau arian parod ac mewn termau real yn ôl prisiau 2022/23)

Nodyn: Amcangyfrifodd Llywodraeth Cymru fod cyflog cyfartalog athrawon cyflenwi yn 2018/19 yn £95 (2018/19 oedd y flwyddyn academaidd olaf cyn contract fframwaith 2019/20 – 2022/23). Mae cyflog ar gyfer 2022/23 yn seiliedig ar y dyfarniad cyflog cychwynnol o 1 Medi 2022 (gweler **paragraff 34 a throednodyn 16**).

Ffynhonnell: Dadansoddiad Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

DIWEDD

Ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion a nodwyd yn adroddiad dilynol Archwilio Cymru ar *Trefniadau Cyflenwi ar gyfer Absenoldeb Athrawon* (12 Tachwedd 2020)

Sicrhau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion

A1 Yn rhan o'i gwaith i sicrhau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion, rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn:

- atgyfnerthu yn ei phroses o ddatblygu a gweithredu polisi bod rheoli absenoldeb staff mewn modd effeithiol yn hanfodol er mwyn sicrhau canlyniadau cadarnhaol i ddysgwyr.*
- nodi mesurau llwyddiant tymor hwy clir er mwyn barnu'r cynnydd o ran gwella ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi.*
- gweithio gyda Chyngor y Gweithlu Addysg, consortia addysg rhanbarthol ac asiantaethau i hyrwyddo'r hyfforddiant a'r adnoddau sydd ar gael i athrawon cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu, yn arbennig yn rhan o'i gwaith o baratoi'r proffesiwn addysgu ar gyfer cyflwyno gwelliannau i'r cwricwlwm o fis Medi 2022.*
- egluro a all ysgolion drefnu digon o staff cyflenwi i ryddhau staff i baratoi ar gyfer cyflwyniad y cwricwlwm newydd o fis Medi 2022, yn ogystal ag ymateb i alwadau sy'n deillio o bandemig y coronafeirws. Mae hyn yn arbennig o bwysig ar gyfer ysgolion cyfrwng Cymraeg a phynciau lle mae prinder athrawon cyflenwi eisoes.*

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn yn rhannol

A1 - Sicrhau ansawdd a digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion

Mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried yr argymhelliad i wella ansawdd a sicrhau digonolrwydd athrawon cyflenwi ar gyfer ysgolion er mwyn rheoli effaith pandemig Covid-19 a pharatoi ar gyfer y cwricwlwm newydd. Gallwn dderbyn pwyntiau bwled 1, 3 a 4 o'r argymhelliad hwn. Fodd bynnag, ni allwn dderbyn pwynt bwled 2 yn llawn fel y mae wedi'i nodi, ac mae gwybodaeth bellach isod.

Mae'r argymhelliad hwn yn cael ei gyflawni'n gyffredinol drwy barhau i ddatblygu polisi ar ddysgu proffesiynol ac Addysg Gychwynnol Athrawon (AGA) nawr ac yn y dyfodol, yn ogystal â thrwy'r Cyfrifiad Blynnyddol o'r Gweithlu Ysgolion ac arolwg diweddar Cyngor y Gweithlu Addysg o'r gweithlu. Darparwyd cyllid i ysgolion hefyd i recriwtio staff ychwanegol er mwyn rheoli'r ymateb i Covid-19 a meithrin capasiti o fewn y system.

Mae cynnal safonau proffesiynol ymhlith yr holl staff, gan gynnwys athrawon cyflenwi (pwynt bwled 2) yn elfen barhaus o ddatblygu polisi. Fodd bynnag, mater i arweinwyr ysgolion unigol yw *mesur* ansawdd neu allu staff ysgolion (parhaol a dros dro), ac ni ellir derbyn yr elfen hon o'r argymhelliad yn llawn, felly, ar ei ffurf bresennol. Yn hytrach, darparwyd gwybodaeth i ddangos sut mae Llywodraeth Cymru'n bwriadu mynd i'r afael ag unrhyw brinder a datblygu capasiti a hyrwyddo ansawdd yn y system yn y tymor hirach. Ceir rhagor o wybodaeth am y polisi presennol a'r polisi yn y dyfodol yn y meysydd hyn isod.

I fynd i'r afael â'r pwynt bwled cyntaf:

- Bydd Llywodraeth Cymru'n ailbwysleisio yn ein gwaith i ddatblygu a gweithredu polisi bod rheoli absenoldeb staff yn effeithiol yn hanfodol er mwyn sicrhau canlyniadau cadarnhaol i ddysgwyr. Byddwn yn parhau i hyrwyddo'r model clwstwr cyflenwi fel ffordd effeithiol o reoli trefniadau cyflenwi ac yn sicrhau bod canllawiau perthnasol yn gyfredol ac yn cael eu hyrwyddo i ysgolion drwy Dysg a thrwy ein partneriaid.

Mewn ymateb i'r ail a'r trydydd pwynt bwled:

- Bydd Llywodraeth Cymru'n parhau i ddatblygu a hyrwyddo cyfleoedd i athrawon cyflenwi sicrhau ansawdd a digonolrwydd o fewn y sector. Rydym wedi gwella mynediad at gyfleoedd dysgu proffesiynol i athrawon cyflenwi drwy lansio gwefan y [Daith Dysgu Proffesiynol](#) sydd ag ystod eang o adnoddau ar-lein o ansawdd uchel i gefnogi pob ymarferydd i baratoi ar gyfer y cwricwlwm newydd.
- Byddwn yn parhau i gefnogi dulliau effeithiol ac arloesol o ddysgu proffesiynol er mwyn adeiladu ar ymgysylltu cadarnhaol ac osgoi anhawster i staff cyflenwi nad ydynt efallai'n ymgysylltu oherwydd y posibilrwydd o golli enillion. Byddwn hefyd yn parhau i ychwanegu at yr adnoddau ar wefan y Daith Dysgu Proffesiynol yn ystod 2021, er budd pob aelod o staff.
- Parhaodd y gwaith paratoi ar gyfer y cwricwlwm yn ystod y pandemig ac mae tystiolaeth o'n rhestrau chwarae Rhannu Ein Profiadau ar Hwb yn dangos sut mae ysgolion wedi parhau i baratoi drwy fanteisio ar gyfleoedd dysgu o bell unigryw a phwrpasol, gan leihau'r baich ar ysgolion i ddod o hyd i staff cyflenwi ar gyfer dysgu proffesiynol.
- Fel rhan o'r dull Parhad Dysgu cyffredinol, mae'r rhanbarthau hefyd wedi ad-drefnu Rhaglen Dysgu Proffesiynol y Cwricwlwm i Gymru er mwyn darparu dull ar y we i ymarferwyr addysgol allu cynnal cydlyniant a chyfeiriad ein system ysgolion drwy ddefnyddio technolegau digidol. Bydd hyn yn parhau am y tro er mwyn sicrhau mynediad parhaus i'n rhaglenni dysgu proffesiynol cenedlaethol.
- Yn ystod tymor yr hydref, cynigiodd Llywodraeth Cymru gyfres o Ddigwyddiadau Mewnwelediad Polisi byr a oedd yn canolbwyntio ar ddulliau dysgu proffesiynol ar gyfer y cwricwlwm newydd. Arweiniwyd y digwyddiadau gan athrawon ar secondiad, ac roeddent yn agored i bob ymarferydd addysgol.
- Rydym yn cydnabod yr heriau digidol sy'n wynebu pob dysgwr, athro ac arweinydd o ganlyniad i'r pandemig. Mae llawer o'r dysgu proffesiynol diweddar wedi canolbwyntio ar wella'r sgiliau hynny a byddwn yn parhau i weithio gyda'r rhanbarthau i wella sgiliau ymarferwyr ymhellach yn y maes hwn er mwyn darparu cyfleoedd o ansawdd uwch i ddysgwyr ar gyfer dysgu o bell cydamserol ac anghydamserol

- Mae'r Prosiect Ymholi Proffesiynol Cenedlaethol bellach yn rhan annatod o ddull Cymru o ddysgu proffesiynol yn barod ar gyfer 2022. Byddwn yn uwchraddio'r prosiect ymholi dros y 12 mis nesaf fel rhan o'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Ymchwil ac Ymholiad Addysgol (NSERE) er mwyn cefnogi'r gwaith parhaus o baratoi'r holl staff ar gyfer y cwricwlwm newydd.
- Fel Lloegr a'r Alban, mae Cymru'n modelu ei gofynion recriwtio ar gyfer AGA yn seiliedig ar ddadansoddiad o'r data yn y Model Cynllunio a Chyflenwi Athrawon, sy'n defnyddio'r amcanestyniadau disgyblion a'r cymarebau disgyblion/athrawon mwyaf diweddar i ragamcanu nifer yr athrawon sydd eu hangen (gan gymryd i ystyriaeth y rhai sy'n gadael) er mwyn cynnal y cymarebau disgyblion/athrawon. Mae'r model yn cynhyrchu dau ffigur ar gyfer y cyflenwad sydd ei angen er mwyn gwahaniaethu rhwng anghenion y sectorau cynradd ac uwchradd yn y blynyddoedd i ddod.
- Cyflwynwyd y Model Cynllunio a Chyflenwi Athrawon yn ôl yn 2007 yn dilyn adolygiad gan yr Athro Furlong a gorgyflenwad o athrawon i'r gweithlu a wnaeth leihau ansawdd. Bwriad y model a'r system dyrannu yw mynd i'r afael â'r sefyllfa hon.
- Ar gyfer blynyddoedd academaidd blaenorol hyd at a chan gynnwys 2018/19, cyflwynwyd yr wybodaeth hon i Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (CCAUC) yn unol â'r rheoliadau bryd hynny, ac roedd CCAUC yn hysbysu'r hen Ganolfannau AGA am eu dyraniad o athrawon dan hyfforddiant fesul cyfnod, pwnc a lefel astudio. Trosglwyddodd Gorchymyn 2017 y swyddogaeth ddyrannu o CCAUC i Gyngor y Gweithlu Addysg. Roedd y cyflenwad o athrawon y byddai ei angen yn deillio o'r Model Cynllunio a Chyflenwi Athrawon y mae'n ofynnol i Gyngor y Gweithlu Addysg roi sylw iddo wrth gyflawni ei swyddogaethau o dan y Gorchymyn. Mae hyn yn golygu bod gan Gyngor y Gweithlu Addysg gyfrifoldeb statudol i ddyrannu'r nifer angenrheidiol o athrawon dan hyfforddiant fel rhan o'i swyddogaethau achredu. Mae monitro'r niferoedd gwirioneddol sy'n cael eu recriwtio i AGA hefyd yn rhan o'i rwymedigaethau o ran monitro'r Rhaglenni.
- Os yw Partneriaethau AGA yn methu'n gyson â recriwtio'n ddigonol yn erbyn eu dyraniadau, mae Cyngor y Gweithlu Addysg yn gallu ailddyrrannu lleoedd ar draws rhaglenni AGA os yw'r galw'n fwy na'r cyflenwad mewn rhai ardaloedd neu bynciau neu'n methu â chyrraedd y lefelau gofynnol.
- Rydym yn cydnabod bod yna fylchau a trafferthion o ran recriwtio i rai meysydd pwnc a bod hyn yn ymestyn i'r sector cyflenwi. Mae'r cynllun cymhelliant ar gyfer pynciau â blaenoriaeth yn helpu i ddenu gweithwyr proffesiynol o ansawdd uchel i'r gweithlu addysg mewn meysydd pwnc penodol. Byddwn yn parhau â'r cynllun cymhellion ac rydym wedi cyhoeddi'n ddiweddar cynnydd yng nghyfanswm y cymorth i ddenu athrawon Bioleg newydd, er mwyn ymateb i'r cynnydd yn y galw amdanynt. Bydd cynllun cymhelliant laith Athrawon Yfory ar gyfer athrawon cyfrwng Cymraeg hefyd yn parhau, gan gynnig cymhellion o hyd at £5,000, sy'n golygu y gall athrawon dan hyfforddiant dderbyn cyfanswm o hyd at £25,000.

- Er gwaethaf pandemig Covid-19, mae'n ymddangos bod recriwtio cyffredinol i Raglenni AGA ym mlwyddyn academaidd 2020/21 yn well o gymharu â'r llynedd. Mae ein hymgyrch farchnata *Addysgu yng Nghymru* yn parhau i gefnogi gweithgareddau recriwtio Partneriaethau AGA a'u hannog i hyrwyddo'r proffesiwn yn fwy eang; targedir meysydd pwnc â blaenoriaeth yn benodol.
- Rydym yn parhau'n ymrwymedig i recriwtio myfyrwyr o'r ansawdd uchaf i'n cyrsiau AGA er mwyn sicrhau bod gennym y gweithlu gorau posibl i gyflwyno'r cwricwlwm newydd. Byddwn hefyd yn parhau i weithio'n agos â Chyngor y Gweithlu Addysg i hyrwyddo'r proffesiwn, a chyda phartneriaid i hyrwyddo argaeledd hyfforddiant yn enwedig ar y cwricwlwm newydd.
- Byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar ein cynlluniau a'n huchelgeisiau ar gyfer cynyddu'r gweithlu cyfrwng Cymraeg a gallu pob ymarferydd i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg. Byddwn yn datblygu dull strategol tymor byr, canolig a hirdymor i fynd i'r afael â'r prinder athrawon cyfrwng Cymraeg a byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid, gan gynnwys ysgolion, i ddatblygu'r strategaeth ar y cyd yn ogystal â chyflwyno datblygiadau i gefnogi'r sector cyfrwng Cymraeg yn y system AGA ehangach a datblygu ein pecyn cymorth gyrfa cynnar.
- Mae Fframwaith Asiantaethau Cyflenwi'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn cynnwys gofynion sylfaenol ar gyfer hyfforddiant, ac mae data o flwyddyn gyntaf y Fframwaith yn dangos bod asiantaethau wedi rhagori ar y gofyniad hwnnw i gefnogi eu staff. O dan y Fframwaith, rhaid i asiantaethau ystyried hefyd anghenion a phrofiad eu staff a chynnig hyfforddiant ychwanegol, yn dibynnu ar yr anghenion hynny. Ni fonitryd data'r Fframwaith dros y flwyddyn ddiwethaf yn sgil cau ysgolion. O fis Medi 2021, byddwn yn ailddechrau monitro'r cyfleoedd hyfforddi a gynigir o dan y Fframwaith, a monitro'r hyfforddiant ychwanegol a ddarparwyd gan asiantaethau'r Fframwaith er mwyn sicrhau bod staff asiantaethau'n cael cyfleoedd priodol i ddatblygu. I ddeall yr effaith y mae'r gofyniad hwn yn ei chael ar athrawon cyflenwi asiantaethau, byddwn yn ystyried y trefniadau gwerthuso ar gyfer hyfforddiant asiantaethau, ac yn argymhell gofyn am adborth i sicrhau gwelliannau i'r cynnig dros y tymor hwy.
- Byddwn hefyd yn parhau i ddarparu adnoddau dysgu ar-lein o ansawdd uchel ac yn parhau i weithio gyda Chyngor y Gweithlu Addysg, consortia addysg rhanbarthol ac asiantaethau i hyrwyddo hyfforddiant ac adnoddau i athrawon cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu.
- Er mwyn deall yn well y broses o reoli absenoldeb mewn ysgolion, ac effaith y gwaith sy'n cael ei wneud, rydym wedi ystyried y gofynion o ran data ac wedi sicrhau bod data cyflenwi wedi'i ychwanegu at y Cyfrifiad Blynyddol o'r Gweithlu Ysgolion o 2021. Bydd ychwanegu'r data hwn yn asesu digonolrwydd athrawon cyflenwi mewn ysgolion, ac yn llywio datblygiad polisi yn yr hirdymor. Gan mai hon yw'r flwyddyn gyntaf y caiff manylion cyflenwi eu cynnwys yn y cyfrifiad, bydd ystyriaeth bellach yn cael ei rhoi i'r wybodaeth y gofynnir amdani, ac mae'n bosibl y caiff hyn ei fireinio yn y dyfodol.

- Gwnaeth y Gweinidog Addysg ymrwymiad i gynnal arolwg o'r gweithlu ysgolion. Mae hwn wedi'i gwblhau bellach gan Gyngor y Gweithlu Addysg, ac roedd yn cynnwys cwestiynau ar gyfleoedd hyfforddi. Nid yw canlyniadau'r arolwg wedi'u cyflwyno eto, ond caiff yr wybodaeth ei hadolygu a'i defnyddio i lywio polisi.

Mewn ymateb i bwynt bwled 4 yr argymhelliad hwn:

- Gall Llywodraeth Cymru nodi nifer y staff cyflenwi sydd wedi'u cofrestru ym mhob categori drwy Gyngor y Gweithlu Addysg, ac mae'r Model Cynllunio a Chyflenwi Athrawon yn ei le i sicrhau bod gennym y niferoedd iawn o athrawon yn dod drwy'r system ar unrhyw adeg. Yn ogystal, drwy Raglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau, mae £29 miliwn wedi'i ddarparu i ysgolion i recriwtio staff ychwanegol i gefnogi dysgwyr a mynd i'r afael ag unrhyw fylchau mewn dysgu o ganlyniad i'r pandemig. Ers Gorffennaf diwethaf, recriwtiwyd yr hyn sy'n cyfateb i 1,800 o staff ychwanegol, dwbl y targed gwreiddiol o 900. Rydym hefyd yn darparu lefelau uwch nag erioed o fuddsoddi mewn cyfleoedd dysgu proffesiynol er mwyn cefnogi ysgolion ymhellach wrth iddynt baratoi i gyflwyno'r cwricwlwm newydd yn 2022. Dylid nodi, gan mai absenoldeb a gynllunnir fyddai absenoldeb ar gyfer cynllunio a hyfforddi ar gyfer y cwricwlwm newydd, nad athro cyflenwi fyddai'n cymryd dosbarthiadau athrawon yn yr achos hwn o reidrwydd. Rydym yn parhau i fonitro'r cyflenwad a'r galw'n anffurfiol drwy asiantaethau Fframwaith y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol, sy'n gallu rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i Lywodraeth Cymru am nifer y lleoliadau a'r staff cyflenwi sydd ar gael. Mae'r diweddiadau hyn yn rhoi cipolwg o'r farchnad a lle ceir bylchau posibl yn lleol ac ar unwaith. Ar hyn o bryd, nid yw asiantaethau'r Fframwaith yn wynebu anhawster o ran cyflenwad na galw.

Y contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth

A2 Mae fframwaith caffael cenedlaethol 2019-2022 ar gyfer staff asiantaeth yn dod â manteision i ddysgwyr ac ysgolion yn ogystal ag athrawon cyflenwi. Ond rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn:

- *rhoi trefniadau monitro ar waith ar gyfer gweithredu'r contract er mwyn sicrhau bod athrawon cyflenwi, goruchwylwyr cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu yn gweithio'n unol â disgrifiad eu swyddogaethau;*
- *annog ysgolion i ddefnyddio ei contract cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth er mwyn elwa ar ei safonau ansawdd a'i drefniadau diogelu; ac yn*
- *monitro'r gyfradd sy'n manteisio ar ei contract cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth er mwyn gweld a yw ysgolion yn newid i ddefnyddio asiantaethau y tu hwnt i ofynion y contract.*

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn yn rhannol

A2 - Y contract fframwaith cenedlaethol ar gyfer staff asiantaeth

Bydd Llywodraeth Cymru a'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn parhau i wneud gwelliannau i'r fframwaith presennol er mwyn sicrhau cyflog ac amodau teg i staff asiantaeth a darpariaeth o ansawdd uchel i ysgolion, a gall y Llywodraeth dderbyn pwyntiau bwled 2 a 3 o'r argymhelliad hwn. Nid yw pwynt bwled cyntaf yr argymhelliad hwn wedi'i dderbyn. Mae gwybodaeth bellach isod.

Byddwn yn gweithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau bod ysgolion ac awdurdodau lleol yn cydymffurfio â'r gyfradd isafswm cyflog. Mae gweithdrefnau a strwythurau rheoli clir ar waith os nad yw ysgol yn rhoi athro cyflenwi yn y rôl y caiff ei recriwtio iddi. Fodd bynnag, nid cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru na'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yw monitro a yw pob rôl wedi'i llenwi'n briodol. Gall asiantaethau hysbysu'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol os oes tystiolaeth bod ysgol wedi camliwio'r rôl. Bydd y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn rhoi'r dystiolaeth i'r awdurdodau lleol gan fod materion hyn yn gallu bod yn nodweddiadol o arferion rheoli gwael eraill y mae angen i'r awdurdod lleol fynd i'r afael â hwy. Ceir rhagor o wybodaeth isod ynghylch sut y bydd Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn datblygu'r argymhelliad hwn.

Mewn ymateb i'r pwynt bwled cyntaf:

- Ni all Llywodraeth Cymru *'roi trefniadau monitro ar waith ar gyfer gweithredu'r contract er mwyn sicrhau bod athrawon cyflenwi, goruchwylwyr cyflenwi a gweithwyr cymorth dysgu yn gweithio'n unol â disgrifiad eu swyddogaethau'*. Fel cyflogwyr staff ysgolion, penaethiaid a chyrrff cyflogi sy'n gyfrifol am recriwtio i'r rôl ofynnol ac am sicrhau bod yr aelod staff yn gweithio o fewn y rôl y cafodd ei benodi iddi. Mae Fframwaith y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol wedi arwain at welliannau i gyflog ac amodau gweithwyr asiantaeth. Fel rhan o'r trefniadau monitro ar gyfer y fframwaith, mae'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn casglu data ar wariant yn erbyn rolau gwahanol y mae pob awdurdod lleol wedi recriwtio iddynt, ac yn monitro tueddiadau ac amrywiadau yn erbyn ardaloedd awdurdodau lleol. Cynghorwyd yr asiantaethau i sicrhau bod pob hysbyseb yn nodi'n glir y rôl a'r gofynion ynghyd â'r gyfradd gyflog sy'n gysylltiedig â'r rôl honno, er mwyn sicrhau bod staff cyflenwi'n gwbl glir am y rôl y gofynnir iddynt ei chyflawni. Dylai hyn hefyd gael ei nodi'n glir yn nhelerau ac amodau'r asiantaeth, ac yng nghontract yr asiantaeth gyda'u cleient. Yn y pen draw, cyfrifoldeb cyrrff llywodraethu ysgolion yw pennu'r math o rôl sydd ei hangen a sicrhau bod ganddynt weithlu effeithiol yn ei le. Dylai penaethiaid a chyrrff cyflogi fod yn ymwybodol o Reoliadau Staffio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2006, fel y'u diwygiwyd; Rheoliadau Cyngor y Gweithlu Addysg (Prif Swyddogaethau) (Cymru) 2015 (y Rheoliadau Swyddogaethau), fel y'u diwygiwyd, a sicrhau bod unrhyw achosion o dorri amodau yn cael eu hadrodd i'r corff llywodraethu neu'r awdurdod lleol.
- Diweddarwyd y canllawiau 'Rheoli presenoldeb gweithlu ysgolion yn effeithiol' Llywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2020 er nad yw'n glir i ba raddau y mae ysgolion'n yn defnyddio'r canllawiau hyn. Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid a rhanddeiliaid i ddsbarthu canllawiau i ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia ar reoli trefniadau cyflenwi'n effeithiol, a byddwn yn ysgrifennu at Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru erbyn haf 2021 i ofyn am eu cefnogaeth i atgoffa ysgolion o'u rhwymedigaeth i sicrhau bod staff

cyflenwi'n gweithio yn ôl y disgrifiadau rôl.

- Bydd mesur ychwanegol yn gofyn i asiantaethau'r fframwaith hysbysu'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol os yw ysgolion yn camliwio rolau i athrawon cyflenwi. Wedyn, caiff unrhyw faterion eu cyfeirio i'r awdurdod lleol perthnasol.

Mewn ymateb i bwyntiau bwled 2 a 3:

- Byddwn yn parhau i hyrwyddo'r defnydd o'r fframwaith ymhlith ysgolion ac awdurdodau lleol. Mae'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn adolygu'r wybodaeth a gyflwynir am wariant awdurdodau lleol ar gyflenwyr er mwyn asesu sut mae awdurdodau lleol yn caffael gwasanaethau. Er nad yw casglu'r data hwn yn ofyniad statudol, mae'n galluogi'r Gwasanaeth i asesu o ble mae awdurdodau lleol yn caffael gwasanaethau. Ar hyn o bryd, mae'r gwasanaethau hyn wedi dod i stop oherwydd pwysau Covid-19, ac mae'r pandemig wedi effeithio hefyd ar y data sydd ar gael. Byddwn yn asesu sut y gellir ailddechrau'r gwasanaethau hyn yn ystod y flwyddyn academaidd nesaf a, gan ddefnyddio'r data sydd ar gael, byddwn yn parhau i fonitro'r sefyllfa yn erbyn y Fframwaith.
- I gryfhau trefniadau'r Fframwaith, mae'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol wedi gweithredu proses gydymffurfio newydd ar gyfer asiantaethau y canfyddir nad ydynt yn cadw at delerau'r fframwaith. Mae canllawiau wedi'u rhoi i asiantaethau ar y fframwaith a'r broses newydd, ac mae awdurdodau lleol wedi cael gwybod am y newidiadau. Bydd y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol a Llywodraeth Cymru'n parhau i hyrwyddo'r Fframwaith a'i fanteision i ysgolion ac awdurdodau lleol.
- Rydym wedi gofyn i awdurdodau lleol ac ysgolion ymrwymo i ddefnyddio asiantaethau'r Fframwaith yn unig a thalu'r isafswm cyflog o leiaf. Yn dilyn trafodaethau drwy Fforwm Partneriaeth Gymdeithasol Ysgolion, mae awdurdodau lleol wedi ymrwymo i gefnogi'r Fframwaith, a gofynnwyd i bob ysgol gynnwys y gofyniad i ddilyn telerau'r Fframwaith yn eu polisiau cyflog. Byddwn yn parhau i ymgysylltu ag awdurdodau lleol drwy Fforwm Partneriaeth Gymdeithasol Ysgolion.